

the day make the diet as vegetal as possible: simply excluding beef from the diet to achieve a 42% reduction in footprint.

References:

1. Eneh, O.C. *Effects of water and sanitation crisis on infants and under-five children in Africa. Journal of Environmental Science and Technology* 4(2): 2019. -103-111. 2. MacDonald, A. M., Bonsor, H.C., Dochartaigh, B. E. O. and Taylor, R. G. *Quantitative maps of groundwater resources in Africa. Environ. Res. Lett.* 7. 2020- 272p. 3. *Ecological prerequisites for the disease outbreaks / N.O. Voloshyna¹, O.V. Mudrak, O.G. Voloshyn³, H.V. Mudrak⁴, O.M. Lazebna - Ukrainian Journal of Ecology, 2021, 11(2), 1 77-183.*

ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ У МАЙБУТНІХ ЛІКАРІВ ПРИ ВИКЛАДАННІ МЕДИЧНОЇ ХІМІЇ

**Цубер В.Ю., Іващенко О.Д.,
Іщейкіна Л.К. (м. Полтава)**

Хімічна наука за час свого існування сприяла значному розвитку суспільства завдяки створенню великої кількості синтетичних речовин. Однак, у середині двадцятого століття стало очевидно, що використання деяких синтетичних токсичних речовин призводить до значної деградації екосистем і істотного погіршення здоров'я людини. Бурхливий розвиток промисловості, виробництво електроенергії та зростання використання всіх видів транспорту викликають забруднення навколишнього середовища. За даними ВООЗ, стан здоров'я населення на 20-30% залежить від екологічної обстановки. Тому боротьба із забрудненням навколишнього середовища є однією з найважливіших проблем суспільної охорони здоров'я. Вирішення цієї проблеми має на меті не тільки збереження природних ресурсів для подальшого економічного і соціального розвитку людства, але найголовніше – забезпечення сприятливих умов життя та попередження шкідливого впливу забруднення довкілля на здоров'я населення [1].

Забруднення навколишнього середовища впливає на здоров'я людини через усі сфери діяльності людини. До числа найбільших джерел, з яких шкідливі для здоров'я людини забруднювачі попадають у навколишнє середовище, належать підприємства чорної і кольорової металургії, комплекси хімічних та нафтопереробних підприємств, підприємства по виробництву будівельних матеріалів, автотранспорт. Великий масив наукових даних підтверджує, що глобальна зміна клімату існує і, по всій видимості, буде продовжуватися [2]. Вплив кліматичних змін на суспільство і природні ресурси вже зараз позначається в світовому масштабі, і ставатиме ще відчутнішим у майбутньому. Одна з основних причин глобального потепління – викиди парникових газів внаслідок діяльності людини. Крім цього, у навколишнє середовище потрапляє величезна кількість пластикових відходів, які утворюють так зване пластикове забруднення та негативно позначаються на навколишньому середовищі. З 1950 по 2018 рік було вироблено близько 6,3 млрд тонн пластику, з них було перероблено близько 9%, а спалено - 12% [3].

При викладанні курсу медичної хімії ми формуємо у майбутніх лікарів екологічні компетентності у двох площинах. Перше – підкреслення токсичності та впливу на здоров'я людини багатьох хімічних речовин, що вивчаються у курсі медичної хімії. Друге – формування у студентів активного ставлення до збереження навколишнього середовища. За результатами вивчення курсу медичної хімії, студенти усвідомлюють, що забрудненість навколишнього середовища токсичними речовинами призводить до загострення багатьох хронічних хвороб, насамперед серцево-судинних та легеневих, захворювань нервової та імунної систем, шлунково-кишкового тракту та ін. Прикладами є вуглеводневе паливо, при спалюванні якого утворюється діоксид вуглецю, який викликає глобальну зміну клімату, і канцерогенний бензпірен; термостійкі добавки до мастил - поліхлоровані біфеніли, що проявляють негативний вплив на здоров'я людини; канцерогенні барвники; високомолекулярний

полівінілхлорид, при спалюванні якого утворюються токсичні діоксини та фурани; азотовмісні добрива, що призводять до накопичення в організмах токсичних нітрит-іонів; хлорорганічні пестициди, та ін [4]. Ці речовини потрапляють в організм людини, накопичуються в ньому і викликають серйозні захворювання [4]. При викладанні курсу медичної хімії ми також наголошуємо на тому, що у своїй професійній діяльності майбутні медики повинні докладати зусиль до зменшення забруднення навколишнього середовища.

Практичний аспект впливу забруднювачів на навколишнє середовище ми пояснюємо на прикладі утворення оксидів Нітрогену і Сульфуру як забруднювачів атмосфери з використанням досліду «Отримання сірчистої кислоти з оксиду сірки». Цей дослід демонструє всі етапи процесу утворення кислотних дощів. Для цього, у пробірку з газовідвідною трубкою поміщаємо порошок сірки. Кінець газовідвідної трубки поміщаємо в пробірку з водою. Пробірку з порошком сірки нагріваємо на спиртівці для імітації процесу спалювання сірковмісних речовин в промисловості, в результаті якого виділяється діоксид Сульфуру: $S + O_2 = SO_2$. У пробірці з водою утворюється слабкий розчин сірчистої кислоти, що є однією з причин кислотних дощів: $SO_2 + H_2O = H_2SO_3$. За допомогою кислотно-основного індикатора переконуємося, що в пробірці утворився розчин кислоти. Іншим прикладом є демонстрація осадження білків йонами Плюмбуму, який є одним із значних забруднювачів навколишнього середовища. Зв'язування йонів важких металів можна продемонструвати використанням комплексонів – хелатних лігандів, що утворюють особливо стійкі комплекси з йонами металів.

Таким чином, при вивченні курсу медичної хімії студенти отримують фундаментальні знання, експериментальні та інші практичні навички, необхідні для розуміння впливу хімічних речовин на навколишнє середовище та здоров'я людини.

Список використаних джерел:

1. Дмитрієв Ю.Д. Охорона навколишнього середовища. – К.: Вища школа, 2009 – 189 с.
2. The EU climate and energy package. [Електр. ресурс] – Режим доступу: <http://ec.europa.eu/clima/policies/package/>
3. The known unknowns of plastic pollution. The

Economist. [Електр. ресурс] – Режим доступу: <https://www.economist.com/international/2018/03/03/the-known-unknowns-of-plastic-pollution>. 4. Ризики життєдіяльності у природно-техногенному середовищі / М. М. Биченок, С. П. Іванюта, С. О. Яковлев; Ін-т пробл. нац. безпеки Ради нац. безпеки і оборони України. – К.: ІПНБ, 2008.– 160 с.

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ ПРИ ВИКОРИСТАННІ ХІМІЧНИХ РЕЧОВИН НА РОБОЧИХ МІСЦЯХ

Дрожжана О.У. (м. Полтава)

Стратегію забезпечення безпечного використання хімічних речовин на робочих місцях і захисту навколишнього середовища можна представити трьома етапами.

Перший етап: ідентифікація хімічних речовин; їх класифікація за ступенем небезпеки для здоров'я працівників, для навколишнього середовища і за ступенем фізичної небезпеки; підготовка маркування та паспортів безпеки, що містять відомості про небезпечні фактори та необхідні заходи захисту.

Без такої інформації про хімічні речовини, які використовуються у виробничому процесі або викидаються в навколишнє середовище, неможливо оцінити вплив і визначити відповідні попереджувальні та обмежувальні заходи.

Другий етап: з'ясування питання про те, яким чином ідентифіковані і класифіковані за ступенем небезпеки хімічні речовини використовуються на робочому місці і який вплив може бути результатом їх використання. Це можна зробити шляхом моніторингу впливу або шляхом застосування інструментів, що дозволяють оцінювати вплив з урахуванням таких факторів, як кількість хімічних речовин, ймовірність їх викиду в умовах, що існують на робочому місці або на виробничому об'єкті, і фізичні властивості цих речовин.

Після ідентифікації, класифікації та опису небезпек і оцінки ризику впливу цих небезпек настає третій, останній, етап - використання всієї цієї інформації